

DE SCHILDERIJEN IN HET HOLBEINMUSEUM TE BAZEL,

□ DOOR W. JOS. DE GRUYTER □

(Slot).

II.

NAAST de portretten bevinden zich hier van Baldung ook twee kleine werken, „de Dood en de Jonkvrouw” en „de Dood en de Vrouw”, waarin Baldung’s eigenaardige geestesgesteldheid wel zeer sterk tot uiting komt. Deze en dergelijke onderwerpen waren toen ten tijde aan de orde van den dag, en hadden ten doel de verschrikkingen van den dood te openbaren, om zodoende de zondaren tot bezinning te brengen en de vromen hun gedachtenleven te doen concentreeren op het hiernamaals; Dürer, Holbein, Urs Graf en Baldung vooral hebben hiervan geprofiteerd om hun middeleeuwschen drang naar het groteske en het gruwelijke te botvieren en vooral geldt dit van de beide laatstgenoemden. Het tweede der vermelde werkjes, „de Dood en de Vrouw”, is een meesterlijke compositie, prachtig als verbeelding, volmaakt als vlakvulling. Het is mij persoonlijk een raadsel dat mevrouw Korevaar—Hesseling in haar bekende „Kunstgeschiedenis” juist dit werk naar den vorm aanvalt of althans, in vergelijking met Italiaansche tijdgenooten, hier spreekt van „de zoo onharmonische lijnen van dit vrouwenaakt”; dat hier sprake is van een geheel andere vormenschoonheid dan die der Italiaansche Renaissancisten, mag wel als vanzelfsprekend gelden, doch is daarom dit werk onharmonisch? Ik kan mij indenken dat men, b.v. Rembrandt bij Mantegna vergelijkend, tot de conclusie komt dat Rembrandt weinig harmonisch is van vorm, daar inhoud hoofdzaak is bij hem en hij den vorm slechts gebruikt als middel om de religieuze, psychologische of dramatische expressie te suggereeren. Bij Baldung echter is de expressie ondenkbaar buiten den vorm om, de expressie is geheel vormelijk gerealiseerd, wij voelen hier eenzelfde onverbreeklijke tweeëenheid van expressie en van vorm als wij ook bij de Italiaansche Renaissancisten voelen: hoogstens mag men dus deze laatstgenoemden sierlijker of mooier vinden.... doch is dat niet te uitsluitend een kwestie van persoonlijken smaak?

Minder belangrijk dan zijn portretten of grimmige phantasieën zijn Baldung’s religieuze werken. Vooral het hier aanwezige „Christus am Kreuz”, gedateerd 1512, — overigens het werk van een intelligent colorist — schiet jammerlijk tekort aan religieuze ontroering, en zelfs aan eenige dramatische expressie. De linker gekruisigde dief is een „perfect